

Karkachova N. K. Formation of Scientific Outlook of the Student in the Learning Process

In the article the essence of the scientific worldview. The concept of «scientific outlook» definitional analysis based on the main provisions of certain problems: outlook – science – scientific worldview. It is proved that in the process of the educational process for effective professional training should pay attention to the formation of student scientific outlook.

Key words: science, philosophy, scientific outlook, research work of students, formation of readiness of students to research.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 378

А. І. Клеба

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Формування вихователя нового типу – ініціативного, мислячого, самокритичного – можливе лише за умови наближення навчання у вищому навчальному закладі до реальної професійної діяльності.

У реаліях сучасного ринку праці та постійно пануючої конкуренції у ньому особливо гостро постає проблема формування мотивації стосовно майбутніх вихователів, які лише починають шукати свою нішу в сфері освітніх послуг і намагаються зарекомендувати себе компетентними фахівцями галузі дошкільної освіти.

Професійна готовність вихователя – це складне структурно-динамічне утворення, що характеризується певним рівнем спеціальних теоретичних, практичних та мотиваційних цінностей, які набули значення особистісного смислу і стали мотивами професійної діяльності та поведінки.

Одним із структурних компонентів професійної готовності майбутніх вихователів являється мотиваційна готовність, яка постає у формі психічного, активно діючого стану особистості як складна система її інтегративних властивостей. Характеристиками мотиваційної, вольової, емоційної сфери є: мотиви, мета, завдання, ставлення, ціннісні орієнтації, психологічні позиції; професійні домагання, професійна самооцінка, самоусвідомлення себе як професіонала; психічний та емоційний стани; задоволеність працею, її процесом та результатом. Важливість сформованості у майбутнього вихователя кожного із

значених компонентів для здійснення навчально-виховної роботи з дітьми безсумнівна.

Питання мотивації є одним із найважливіших у психолого-педагогічній науці, оскільки саме воно дозволяє зрозуміти механізми розвитку людської діяльності, спрямованої на задоволення певних потреб, у тому числі й професійних. У тлумаченні мотивації існує чимала кількість підходів, проте, ключовим чи не в кожному вважається поняття «мотиви» – внутрішні утворення, які визначають активність особистості.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень науковців І. Додонова, В. Климчука, К. Левін, А. Маслоу, Г. Олпорта та інших, що присвячені формуванню мотивів, дозволив вивчити умови, які безпосередньо впливають на формування мотивації, але ми мали за мету визначити ті умови, методи та прийоми, які доцільно і можливо створити та застосувати в процесі професійної підготовки вихователів в умовах вищого навчального закладу до реалізації інформаційно-комунікативної культури [3; 4; 5; 7; 8].

Мотив – це те, ради чого здійснюється діяльність [2]. Д. Леонтьєв мотив діяльності називає предметом, включеним у систему реалізації відносин суб'єкт – світ як предмет потреби, сформовану в ній властивість пробуджувати і спрямовувати діяльність суб'єкта [6].

Вченими розроблений ряд технологій формування позитивної мотивації професійної підготовки. Серед них: використання професійно значимого навчального матеріалу; розвиток інтересу до предмету, який вивчається; методика створення мотиваційно-проблемних ситуацій; формування уяви того, хто навчається про роль даного предмету в його майбутній діяльності для успішного рішення ним професійних задач; переконання, опора на позитивні приклади професійної діяльності, опора на майбутні професійні інтереси.

Зміст мотиваційного компонента майбутнього спеціаліста, на думку В. Сластьоніна, визначається усвідомленістю ним цілей діяльності. Як зазначає вчений, мотивація професійної підготовки студентів для формування культури має декілька значень:

- будучи продуктом формування особистості, вона виступає як фактор її подальшого розвитку;
- надає загальну стимулюючу взаємодію, стає джерелом інтелектуальної активності;
- мобілізує творчі сили на пошук рішення пізнавальних задач, позитивно впливає на якість знань, їх глибину та дієвість, широту та систематизацію;
- являється важливою внутрішньою умовою розвитку прагнення до самоосвіти.

Для вирішення задачі актуалізації позитивної мотивації до процесу формування інформаційно-комунікативної культури мають бути використані технології самосприйняття студента в контексті його

майбутньої професійної діяльності. При цьому враховувались наступні джерела самосприйняття:

- сприйняття себе через співвіднесення себе з іншими;
- сприйняття себе через сприйняття себе іншими;
- сприйняття себе через результати власної діяльності;
- безпосереднє сприйняття власного зовнішнього вигляду.

Уміння бачити свої проблеми, визначати їх джерела та наслідки – це рішення задач самосприйняття.

В якості методик діагностики, адаптованих до рівня рішення задач по формуванню мотиваційної готовності у майбутніх вихователів до реалізації інформаційно-комунікативної культури, можна використати методики діагностики Г. Андреевої та Я. Яноушека [1]: аналіз конкретних професійних ситуацій, пов'язаних з інформаційно-комунікативною діяльністю; тестування; спостереження комунікативної взаємодії; аналіз різних комунікативних ситуацій; взаємооцінювання інформаційно-комунікативної діяльності.

Наступним важливим етапом формування мотиваційної готовності майбутніх вихователів до реалізації інформаційно-комунікативної культури є забезпечення включення емоційної сфери особистості, щоб надати цьому процесу особистісний сенс. Для створення атмосфери емоційної насиченості зі студентами розглядаються такі механізми: уміння відчувати емоційний стан партнера по спілкуванню; звернення до іншого як передумова впливу на себе; створення атмосфери доброзичливості, довіри; відношення до емоцій як засобу, який спроможний змінити мислення людини, а відповідно, і його поведінку. Створення такого емоційного клімату сприяло розвитку суб'єкт-суб'єктних контактів на рівні інформаційно-комунікативної діяльності.

Разом з тим, у процесі формування у майбутніх вихователів мотиваційної готовності до реалізації інформаційно-комунікативної культури можна враховувати висновки з досліджень Л. Божович про те, що мотиви, які направлені від самої діяльності, надають безпосередній вплив на суб'єкт, допомагаючи йому долати труднощі, які перешкоджають цілеспрямованому та систематичному її здійсненню [2].

Найважливіший мотив життя людини – це актуалізувати, тобто зберігати та розвивати себе, максимально виявляти кращі якості своєї особистості, які закладені в ній від природи.

Наступним найважливішим структурним компонентом мотиваційної сфери особистості майбутнього вихователя являється професійний інтерес. Для формування професійного інтересу до інформаційно-комунікативної культури використовують дискусії, аналіз педагогічних ситуацій, створення проблемних ситуацій.

У процесі формування стійкого інтересу використовується проблемне навчання, яке розраховано на включення таких психологічних механізмів особистості як формування внутрішньої потреби до подолання труднощів; прагнення до самостійного пошуку та отримання

позитивного результату; розвиток саморегуляції; формування відношення до процесу пізнання тощо.

У процесі формування мотиваційної готовності майбутніх вихователів до реалізації інформаційно-комунікативної культури визначено декілька етапів:

1. Діагностичний – самосприйняття; діагностика студентами індивідуального рівня сформованості інформаційно-комунікативної культури; виявлення знань, умінь та навичок, які потребують подальшого розвитку; вміння бачити свої проблеми, встановлювати їх причину та наслідок.

Вид діяльності: знайомство з поняттям і змістом інформаційно-комунікативної культури вихователя; звернення до самоаналізу та самооцінки студентів індивідуального рівня розвитку інформаційно-комунікативної культури; тестування; ранжування; аналіз педагогічних ситуацій, ділові ігри тощо.

2. Етап формування особистої значимості інформаційно-комунікативної культури в професійній діяльності – гармонізація інтелектуальної та емоційної сфери студентів; розвитку прагнення до самоудосконалення та самоактуалізації; вплив на соціальну мотивацію студентів; формування відношення до інформаційно-комунікативної культури як до однієї з найважливіших якостей особистості професіонала.

Вид діяльності: звернення до майбутньої професії студента; робота з теоретичним матеріалом; аналіз наукових фактів та педагогічних теорій; переконання; дискусії про сенс професійного буття, професійного становлення.

3. Розвиток стійкого пізнавального інтересу студентів до процесу формування інформаційно-комунікативної культури: створення умов для розвитку стійкого інтересу у студентів до наукової категорії «інформаційно-комунікативна культура»; стимулювання активності, самостійності.

Вид діяльності: обговорення наукових досліджень про сутність інформаційно-комунікативного інтересу; виконання індивідуальних завдань; організація самостійної роботи; ділові та рольові ігри.

4. Організація проблемного навчання в процесі формування інформаційно-комунікативної культури: розвиток нестандартного мислення, творчості, особистого відношення до процесу пізнання та засвоєння необхідних умінь та навичок.

Вид діяльності: вирішення педагогічних задач, аналіз ситуацій; розробка різних елементів ціннісного педагогічного процесу.

Окрім цього, на всіх етапах формування мотиваційної готовності у майбутніх вихователів до реалізації інформаційно-комунікативної культури ми використовуємо методи, які сприяють їх професійному розвитку в цілому. Це пояснюється тим, що інформаційно-комунікативна культура розглядається не тільки як вид професійної культури

вихователя, але перш за все як важлива особиста освіта фахівця. На нашу думку, тільки при умові досягнення майбутнім спеціалістом певного, достатньо високого рівня особистісного розвитку, у нього виникає стійка мотивація до формування якості, в даному випадку, інформаційно-комунікативної культури.

Таким чином, у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів, вважаємо доцільним створювати умови, які безпосередньо впливатимуть на формування мотивів: естетичні, емоційні переживання; самостійна постановка мети; навколишнє середовище; пізнавальна, пошукова активність; включення до різних видів діяльності; забезпечення ситуації успіху; знаходження особистісного смислу; урахування попереднього досвіду; підтримка мотивації та надання переваги засобам, які впливають на почуття, мотивують поведінку.

Методика професійної підготовки має будуватися таким чином, щоб майбутні вихователі включалися до навчальної діяльності, яка містить елементи самопізнання, реальні дії у сфері освіти дітей, що має сприяти поглибленому вивченню власних цінностей та формуванню елементів внутрішньої мотивації.

Список використаної літератури

- 1. Андреева Г. М.** Принципы, деятельность и исследование общения / Г. М. Андреева // Общение и деятельность. – Прага : Изд-во Карлова университета, 1981. – 216 с.
- 2. Божович Л. И.** Избранные психологические труды / Под ред. Д. И. Фельдштейна. – М. : Академия, 1995. – С. 53.
- 3. Додонов Б. И.** Эмоция как ценность / Б. И. Додонов / Психология мотивации и эмоций. Серия : Хрестоматия по психологии / [Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, М. В. Фаликман]. – М. : ЧеРо, МПСИ, Омега-Л, 2006. – С. 273 – 278.
- 4. Зейгарник Б. В.** Понятия квазипотребности и психологического поля в теории К. Левина / Блюма Вульфовна Зейгарник // Психология мотивации и эмоций. Серия : Хрестоматия по психологии / [Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, М. В. Фаликман]. – М. : ЧеРо, МПСИ, Омега-Л, 2006. – С. 182 – 194.
- 5. Климчук В. О.** Тренінг внутрішньої мотивації: результати апробації та структура / В. О. Климчук // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – №10. – С. 52 – 59.
- 6. Леонтьев Д. А.** Ключевые проблемы психологии мотивации / Д. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 2007. – 511 с.
- 7. Маслоу А.** Теория человеческой мотивации / А. Маслоу // Психология мотивации и эмоций. Серия : Хрестоматия по психологии / [Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, М. В. Фаликман]. – М. : ЧеРо, МПСИ, Омега-Л, 2006. – С. 238 – 257.
- 8. Олпорт Г. У.** Функциональная автономия мотивов / Г. У. Олпорт // Психология мотивации и эмоций. Серия : Хрестоматия по психологии / [Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, М. В. Фаликман]. – М. : ЧеРо, МПСИ, Омега-Л, 2006. – С. 195 – 210.

Клеба А. І. Формування мотиваційної готовності у майбутніх вихователів до реалізації інформаційно-комунікативної культури у професійній діяльності

Стаття присвячена проблемі мотиваційної готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до реалізації інформаційно-комунікативної культури в професійній діяльності. Проаналізовано погляди науковців щодо понять: мотив, мотиваційна сфера, мотив діяльності. Подано результати вивчення особливостей формування мотиваційної сфери майбутніх вихователів, розглянуті її структурні компоненти. Визначені технології самосприйняття студента в контексті його майбутньої діяльності. Чітко визначені етапи формування мотиваційної готовності у майбутніх вихователів до реалізації інформаційно-комунікативної культури у професійній діяльності: діагностичний; етап формування значимості інформаційно-комунікативної культури у професійній діяльності; розвиток стійкого пізнавального інтересу студентів до процесу формування інформаційно-комунікативної культури; організація проблемного навчання. На всіх етапах розкрито провідні задачі та види діяльності. Інформаційно-комунікативна культура розглядається не тільки як вид професійної культури вихователя, а як важлива особиста освіта фахівця. Вважається за доцільне створювати умови, які безпосередньо впливатимуть на формування мотивів: естетичні, емоційні переживання; самостійна постановка мети; навколишнє середовище; пізнавальна, пошукова активність; включення до різних видів діяльності; забезпечення ситуації успіху; знаходження особистісного смислу; урахування попереднього досвіду; підтримка мотивації та надання переваги засобам, які впливають на почуття, мотивують поведінку.

Ключові слова: професійна готовність вихователя, мотиваційна сфера особистості, майбутні вихователі, мотивація, готовність.

Клеба А. И. Формирование мотивационной готовности у будущих воспитателей к реализации информационно-коммуникативной культуры в профессиональной деятельности

Статья посвящена проблеме мотивационной готовности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к реализации информационно-коммуникативной культуры в профессиональной деятельности. Проанализированы взгляды ученых о понятиях: мотив, мотивационная сфера, мотив деятельности. Представлены результаты изучения особенностей формирования мотивационной сферы будущих воспитателей, рассмотрены ее структурные компоненты. Определены технологии самовосприятия студента в контексте его будущей деятельности. Четко определены этапы формирования мотивационной готовности у будущих воспитателей к реализации информационно-коммуникативной культуры в профессиональной деятельности: диагностический; этап формирования значимости информационно-

коммуникативной культуры в профессиональной деятельности; развитие устойчивого познавательного интереса студентов к процессу формирования информационно-коммуникативной культуры; организация проблемного обучения. На всех этапах раскрыты ведущие задачи и виды деятельности. Информационно-коммуникативная культура рассматривается не только как вид профессиональной культуры воспитателя, а как важное личное образование специалиста. Считается целесообразным создавать условия, которые будут непосредственно влиять на формирование мотивов: эстетические, эмоциональные переживания; самостоятельная постановка цели; окружающая среда; познавательная, поисковая активность; включение в различные виды деятельности; обеспечение ситуации успеха; нахождение личностного смысла; учета предыдущего опыта; поддержка мотивации и предпочтение средствам, которые влияют на чувства, мотивируют поведение.

Ключевые слова: профессиональная готовность воспитателя, мотивационная сфера личности, будущие воспитатели, мотивация, готовность.

Klieba A. I. Formation of Motivational Readiness for Future Educators to Implement Information and Communication Culture in Professional Activities

The article is devoted to the problem of motivational readiness of future teachers of preschool educational institutions to implement information and communication culture in their professional activities. The views of scientists analyzes on the concepts of motive, motivational sphere, the motive of the activity. The results of studying presents the peculiarities of formation of the motivational sphere of future educators, examines its structural components. Defined technologies of the self-perception of the student in the context of its future activities. Clearly defined stages in the formation of motivational readiness of future teachers to implement information and communication culture in professional activity: diagnostic; the formation of the significance of information and communication culture in professional activities; the sustainable development of the cognitive interest of students to the process of formation of information and communicative culture; organization of problem – based learning. The main tasks and activities were disclosed at all stages. It is mentioned that motivation is a breaking force which calls future specialists to do professional and self development: to gain the necessary knowledge and skills, and creative representation it on practice. Information and communication culture is seen not only as a kind of professional culture of the teacher, but as important specialist's personal education It is considered appropriate to create conditions that will directly affect of the formation of motives: aesthetical, emotional distress; self-goal setting; environment; cognitive, exploratory activity; the inclusion in different types of activities; ensuring success; finding personal meaning; the previous experience; support

motivation and preferences means that affect on feelings which motivate behavior.

Key words: professional readiness of the personal teacher, motivation sphere, future educators, motivation, readiness.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Роганова М. В.

УДК 38.013.18

І. С. Коваль

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ВНЗ

Інноваційні процеси, які відбуваються у економіці та соціальному житті суспільства, зміна цінностей та орієнтацій, збільшення потреби в індивідуальній активності та відповідальності вимагають від системи освіти перегляду концептуальної системи поглядів на професійну освіту у вищій школі і тому не випадково зміцнюється увага дослідників до особистості фахівця, до його духовного і професійного формування та становлення.

У зв'язку із створенням в Україні національної системи освіти на основах гуманізму та духовності з'являється необхідність кардинальних змін і в професійній підготовці фахівця, від особистості якого значною мірою залежить успішне досягнення нових освітніх цілей. Тому зараз особливо актуальним є рішення психологічних проблем формування особистості майбутнього фахівця і, в першу чергу, розвиток його світоглядних орієнтацій, ціннісних регуляторів професійної діяльності, оскільки фахівець перукарської справи – це не стільки транслятор знань, скільки провідник культури та загальнолюдських цінностей [5, с. 181].

Мета статті – окреслити особливості професійного становлення майбутнього фахівця у галузі обслуговування населення, психолого-педагогічні показники розвитку професійно-орієнтованої особистості студента вищого навчального закладу.

Проблеми виховання професійно орієнтованої особистості розробляли В. Сластьоніним, Н. Тализіною та ін. Пізніше ці спроби знайшли своє продовження у дослідженнях, які проводилися на підґрунті акмеологічного підходу, Б. Ананьєва, Н. Кузьміна, Н. Кухарева та ін. Цілісний підхід к дослідженню людини у професійній діяльності здійснюється відповідно з теоретичною моделлю людини, запропонованої Б. Ананьєвим: індивід, суб'єкт діяльності, особистість, індивідуальність [2, с. 34].